

The dimensions of the competence of the representative of the Islamic Council from the point of view of the leaders of the Islamic Revolution

Mohammad nabizadeh¹ | Mehdi Siavashi²

Vol. 10
Spring 2024

Research Paper

Received:
14 February 2024
Revised:
06 April 2024
Accepted:
28 April 2024
Published:
20 June 2024
P.P: 11-37

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5285

Abstract

In the system of the Islamic Republic of Iran, the Islamic Council has a special dignity and status compared to other powers of the system. Members of Parliament are elected by direct vote of the people and are responsible for supervising the functioning of other powers and institutions of the system and legislation. The present study was conducted with the aim of presenting the dimensions of the representation of the Islamic Council based on the thought of the leaders of the Islamic Revolution. In order to carry out this research, descriptive analysis was used. The findings of the research showed that the competence of the representative of the Islamic Council from the point of view of the leaders of the Islamic Revolution has four dimensions, respectively: belief and moral competences, political competences, economic competences and efficiency competences. As a result of this research, it can be used as a criterion for the selection, training, development and evaluation of parliamentarians, and having the expected competencies of the parliamentarians will lead to the formation of the parliament in the Islamic Republic of Iran.

Keywords: Merit, representative of the parliament, level representative, leaders of the Islamic revolution.

1. Lecturer, Faculty of Culture and Social Sciences, Imam Hossein (AS) University, Tehran, Iran.
kpnabizd@ihu.ac.ir
2. Assistant Professor, Faculty of Culture and Social Sciences, Imam Hossein (AS) University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Nabizadeh, M & Siavashi, M. (2024). The dimensions of the competence of the representative of the Islamic Council from the point of view of the leaders of the Islamic Revolution. *Crisis Management and Emergency Situations*, 1(10), 11–37.

Publisher: Imam Hussein University

 Authors

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0) .

ابعاد شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی

محمد نبی زاده^۱ | مهدی سیاوشی^۲

سال دهم
بهار ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۱/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۳/۳۰

صص: ۳۷-۱۱

شابا چاپی: ۴۵۲۸-۸-۲۰۰۸
الکترونیکی: ۲۶۴۵-۷۲-۵۰

چکیده

در نظام جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی نسبت به سایر قوای نظام از شأن و جایگاه خاصی برخوردار است. نمایندگان مجلس با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌گردند و مسئولیت نظارت بر کارکرد سایر قوا و نهادهای نظام و قانون‌گذاری را بر عهده دارند. پژوهش حاضر باهدف ارائه ابعاد شایستگی‌های نمایندگی مجلس شورای اسلامی مبتنی بر اندیشه رهبران انقلاب اسلامی انجام شد. به‌منظور اجرای این پژوهش از توصیفی تحلیلی استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی دارای چهار بُعد به ترتیب شامل: شایستگی‌های اعتقادی و اخلاقی، شایستگی‌های سیاسی، شایستگی‌های اقتصادی و شایستگی‌های کارآمدی است. در نتیجه این پژوهش می‌تواند به‌عنوان معیاری برای گزینش، آموزش و توسعه و ارزیابی نمایندگان مجلس مورد استفاده قرار گیرد و برخورداری نمایندگان از شایستگی‌های مورد انتظار موجب تشکیل مجلس در جمهوری اسلامی ایران مطلوب خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: شایستگی، نمایندگی مجلس، نماینده تراز، رهبران انقلاب اسلامی.

۱. نویسنده مسئول: مدرس دانشکده فرهنگی اجتماعی و تولید قدرت نرم، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.
kpnbizd@ihu.ac.ir

۲. استادیار، دانشکده فرهنگی و اجتماعی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

استناد: نبی زاده، محمد و سیاوشی، مهدی (۱۴۰۳)، ابعاد شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی، **دولت پژوهی ایران معاصر**، ۱(۱۰)، ۳۷-۱۱.

نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

مجلس شورای اسلامی به‌عنوان رأس امور و منشأ تحولات تقنینی و نیروی محرکه جامعه به سمت سعادت و بالندگی از دیرباز کانون توجه بوده است. نقش نمایندگان مجلس به‌عنوان رکن اصلی معنا بخشیدن به رسالت مجلس، بخصوص در زمینه تدوین قوانین و نظارت بر اجرای آن از دغدغه‌های صاحب‌نظران و نظام‌های سیاسی بوده است و از آنجایی که در سایه قانون‌گذاری است که تحقق آرمان‌های یک ملت میسر می‌شود؛ بنابراین نمایندگان مجلس، باید از شایستگی‌های بالایی برخوردار باشند و با نظر به اینکه انقلاب اسلامی با پشتوانه مکتب غنی اسلام اشتیاق و داعیه سعادت دنیوی و اخروی انسان‌ها را در دستورالعمل خود دارد، نمایندگان مردم باید ضمن برخورداری از شایستگی‌های تخصصی و فنی، آراسته به شایستگی‌های اخلاق و مرام اسلامی نیز باشند. به عبارت روشن‌تر، برای دستیابی به آرمان‌های انسان‌سازی متناسب با شأن اسلام و انقلاب و حرکت روبه‌جلو در همه عرصه‌های سیاسی، اجتماعی نیازمند نمایندگان شایسته هستیم. از این رو، شایستگی‌های نمایندگان که تحقق آرمان‌های جامعه و انقلاب اسلامی را تضمین می‌کند باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

براین اساس ارتقا شایستگی‌ها و توانمندی‌های نمایندگان مجلس، یکی از ملزومات اساسی برای ارتقا عملکرد قوه مقننه و نظام حکمرانی کشور به حساب می‌آید. این در حالی است که گستردگی حیطه وظایف مجلس، عدم سابقه نمایندگی جمع قابل توجهی از نمایندگان در ابتدای هر دوره مجلس، تنوع پیشینه تحصیلی، تجربی، سیاسی و قومیتی نمایندگان و... موجب می‌شود تا توانمندسازی ایشان متناسب با ملزومات مورد نیاز برای ایفای نقش‌ها و وظایف نمایندگی، بیش از سایر قوا ضرورت یابد. در این پژوهش به شایستگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی پرداخته شد و به این سؤال پاسخ داد که «شایستگی‌های لازم نمایندگی مجلس شورای اسلامی کدام‌اند؟». براین اساس شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی دارای چهار بُعد به ترتیب شامل: شایستگی‌های اعتقادی و اخلاقی، شایستگی‌های سیاسی، شایستگی‌های اقتصادی و شایستگی‌های کارآمدی است.

۲- مبانی نظری پژوهش

رویکرد شایستگی در مدیریت منابع انسانی رویکرد جدیدی نیست؛ در این باره، فرنهام^۱ (۱۹۹۰) اذعان داشت، اگرچه واژه شایستگی جدید است؛ اما مفهوم آن قدیمی است، به عنوان مثال رومی‌های قدیم شکلی از شایستگی را در تلاش برای ارائه «یک سرباز خوب رومی» به کار برده- اند چیت‌ساز، ۱۳۹۱؛ ۵۱. در ادبیات کشورهای غربی مفهوم شایستگی در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ رونق چشمگیری یافت و به یکی از پرکاربردترین مفاهیم در ادبیات منابع انسانی سازمان‌ها تبدیل شد.

اگر بخواهیم به تاریخچه شایستگی آن هم به صورت علمی و آکادمیک گذری داشته باشیم، باید از مقاله معروف مک کلند^۲ به نام آزمون شایستگی به جای آزمون هوش^۳ شروع کنیم، مک کلند روان‌شناس برجسته دانشگاه هاروارد و مؤسس شرکت هی مکبر، با انتشار مقاله مذکور در سال ۱۹۷۳ نقطه عطفی در تکوین و توسعه نهضت شایستگی بود. مک کلند در مقاله خود مدعی بود، شناسایی شایستگی‌های فراگیران برای جذب در سازمان‌ها به مراتب مهم‌تر از تأکید صرف بر مقوله هوش می‌باشد چراکه با معیار قراردادن شایستگی‌های فراگیران بهتر می‌توان عملکرد شغلی آنها را پیش‌بینی کرد. از این رو بهتر است در آزمون‌های ورودی به جای آزمون هوش از آزمون شایستگی استفاده شود (مک کلند، ۱۹۷۳: ۵۳). مک کلند، دلایلی برای پذیرش شایستگی بجای تأکید صرف بر هوش بیان کرد که عبارت‌اند از:

- برای درک موفقیت فرد، بجای تأکید بر هوش شیوه بهتر آن است که آنچه را که افراد برای موفقیت انجام می‌دهند را مورد توجه قرار دهیم.
- برای ارزیابی و پیش‌بینی عملکرد، بجای پرداختن به آزمون‌های سنجش خصوصیات و گرایش‌های درونی، بهتر است افرادی داشته باشیم که جنبه‌های کلیدی شایستگی را انجام دهند که قرار است مورد ارزیابی قرار گیرند.
- اغلب شایستگی‌ها را می‌توان در طول زمان یاد گرفت و توسعه داد، در صورتی که خصوصیت و گرایش‌های درونی مثل هوش عمدتاً ذاتی و غیرقابل تغییر هستند.

1 Farnham

2 McClelland

3 Testing for Competence Rather Than for Intelligens

بعد از ابداع شایستگی توسط مک کلند، بویاتزیز ۱ با انتشار کتاب «مدیر شایسته: مدلی برای عملکرد اثربخش» در سال ۱۹۸۲، در توسعه و گسترش مفهوم شایستگی در حوزه مدیریت منابع انسانی و شناساندن رویکرد شایستگی در ایالات متحده آن هم به صورت کاربردی و فراتر از نگاه نظری نقش مهمی را ایفا کرد. بویاتزیز شایستگی را به عنوان ترکیبی از انگیزش، صفات، مهارت-ها، نقش اجتماعی، خودپنداره، دانش مرتبط با کار تعریف کرد. این تعریف در دهه ۱۹۹۰ فضای گسترده‌ای را برای اظهارنظرهای متفاوت و بحث درباره مفهوم شایستگی ایجاد کرد و باعث شد در طول دو دهه اخیر موضوع شایستگی از منظر رویکردها و صاحب‌نظران مختلف مورد توجه قرار گرفته و تعاریف چندگانه‌ای در این زمینه مطرح شود (جیت‌ساز، ۱۳۹۱، ۴۶).

در ادبیات غنی مکتب اسلام نیز به شایستگی توجه ویژه شده است، نمونه بارز این توجه، آیه ۵۸ سوره نساء می‌باشد که خداوند می‌فرماید. امانت‌ها را به اهلش بسپارید، همچنین در آیه ۱۰۵ سوره انبیاء، خداوند تاکید کرده، حکومت و سروری بر زمین برای بندگان صالح و شایسته است. این تاکید در کلام معصومین (ع) نیز به وفور یافت می‌شود؛ به عنوان مثال عهدنامه امام علی (ع) خطاب به مالک اشتر مملو از شایستگی‌های مورد انتظار از رده‌های گوناگون مسئولان در حکومت اسلامی است.

از نظر دین مقدس اسلام «شایستگی» مقام رفیعی است که دستیابی به آن کاری بسیار شاق و طاقت‌فرسا می‌باشد، به گونه‌ای که اگر کسی به آن دست پیدا کند، به بالاترین مقام و جایگاه دست یافته و بزرگ‌ترین افتخار را کسب کرده است. از این رو، بسیاری از پیامبران از خدا تقاضا می‌کردند که آنها را در زمره شایستگان قرار دهد (مکارم شیرازی، ۱۶، ۲۵۱). مثلاً، حضرت یوسف پس از رسیدن به برترین پیروزی‌های ظاهری، به پیشگاه خدا عرض می‌کند: (تَوَفَّقِي مَسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ) (یوسف: ۱۰۱)؛ مرا مسلمان بمیران و به شایستگان ملحق کن. حضرت سلیمان نیز با تمام حشمت و جاه و جلالش عرض می‌کند: (وَأَذْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ) (نحل: ۱۹)؛ خداوندا، مرا به رحمت در بندگان شایسته داخل کن. حضرت شعیب، آن پیامبر بزرگ، هنگامی که قراردادش با موسی تمام می‌شود می‌گوید: (سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ

الصَّالِحِينَ) (قصص: ۲۷)؛ به خواست خدا مرا از شایستگان خواهی یافت. حضرت ابراهیم [†] نیز از خدا تقاضا می‌کند که او را در زمره شایستگان قرار دهد: (رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ). (شعراء: ۸۳) ایشان همچنین تقاضا می‌کند که فرزندان شایسته داشته باشد: (رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ). (صافات، ۱۰۰) در آیات بسیاری، هنگامی که خداوند می‌خواهد پیامبران بزرگ را مدح کند آنها را به قرار گرفتن در زمره شایستگان توصیف می‌نماید. همچنین در ادبیات حکمای اسلامی مثل کتاب سیاست‌نامه خواجه نظام‌الملک، شایستگی‌های مطلوب برای بسیاری از پست‌ها و مقامات حکومتی فهرست شده است.

۱-۲- تعریف شایستگی

شایستگی در لغت، به معنای داشتن توانایی، اختیار، مهارت، دانش، لیاقت و صلاحیت است. مقام معظم رهبری شایستگی را این‌گونه تعریف می‌کنند: سپردن کارها به دست انسان‌های صالح، امین و علاقه‌مند به سرنوشت مردم (الوانی، ۱۳۹۴: ۴). شایستگی‌ها مجموعه‌ای از دانش، مهارت‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، علایق، تجارب و توانمندی‌ها در یک شغل یا نقش خاص است که موجب می‌شود فرد در سطحی بالاتر از حد متوسط در انجام وظیفه و ایفای مسئولیت خویش به موفقیت دست یابد. در اصطلاح عام، شایستگی و شایسته‌سالاری، بیشتر در انتخاب و انتصاب مدیران عالی و میانی سازمان‌ها به کار می‌رود. البته این مسئله در مورد کارکنان و مدیران عملیاتی نیز مصداق پیدا می‌کند (نصر اصفهانی، ۱۳۸۹: ۲۳). تعاریف مختلفی برای شایسته‌سالاری وجود دارد که برخی از این تعاریف، برای روشن شدن این مفهوم بیان می‌شود: چندبعدی و چندمنظوره بودن شایستگی و دارا بودن معانی مختلف در زمینه‌های علمی گوناگون، مانع اتفاق نظر و همگرایی در تعریف آن شده است.

۳- پیشینه پژوهش

موسی‌زاده و عدلی (۱۳۸۸) در پژوهش خود ضمن تبیین مفهوم شایستگی و شایسته‌سالاری، با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی معیارهای انتخاب و انتصاب مدیران شایسته پرداخته و این معیارها را در سه دسته معیارهای ایدئولوژیک، زمینه‌ساز و تخصصی دسته‌بندی کرده‌اند.

رضایت و عمادی (۱۳۹۵) نتایج و یافته های تحقیق نشان داد که الگوی شایستگی مداحان اهل بیت علیهم السلام، دربردارنده 43 مؤلفه شایستگی است که در قالب هشت بعد (مؤلفه اصلی) شامل دانش (با 14 مؤلفه)، توانایی ها (با 3 مؤلفه)، مهارت ها (با 6 مؤلفه)، ویژگی های اخلاقی (با 9 مؤلفه)، ویژگی های شخصیتی (با 3 مؤلفه)، بینش (با 3 مؤلفه)، نگرش (با 3 مؤلفه) و اعتبار (با 2 مؤلفه) طبقه بندی گردید.

رضایت، یمنی، کیامنش و نوه ابراهیم (۱۳۹۰) در پژوهش معماری الگوی شایستگی: ارائه چارچوب مفهومی، یافته های پژوهش (شناسایی شایستگی ها متناسب با چارچوب نظری پژوهش دارای یک فرایند ۴ مرحله ای شامل: شناسایی شایستگی های سازمانی، شایستگی های شغلی، شایستگی های فردی و تدوین فهرست اولیه شایستگی ها از طریق تلفیق شایستگی های فردی، شغلی و سازمانی) فرایند پیش بینی شده برای تدوین الگوهای شایستگی و فرایند شناسایی شایستگی ها را مورد تایید قرار دادند. ضمناً الگوی نهایی و یافته های آن به صورت عملی مورد تایید قرار گرفت.

مروتی و رضایی (۱۳۹۲) نیز شایستگی های مورد نیاز برای رهبری معنوی را از منظر نهج البلاغه در سه بعد بینشی (اعتقادی، عقلانی و تخصصی)؛ نگرشی (عاطفی و فرهنگ سازی) و کنشی (منشی و هدایت گر) معرفی کرده اند.

همچنین سادات خوشویی و همکاران (۲۰۱۳) هدف از پژوهش خود را شناسایی شایستگی های مدیریتی در یک بافت فرهنگی از پایگاه های داده ایرانی و غیرایرانی برشمرده اند. در این تحقیق از دو کتاب نهج البلاغه و نهج الفصاحه بهره برده و ۸۲ شایستگی فرعی و هشت شایستگی اصلی (رهبری، ارتباطات، تجزیه و تحلیل، تصمیم گیری، دانش، سازگاری، عملکرد و رهبری) را در طراحی الگوی خود به کار برده اند. برخی از پژوهشگران استخراج الگوی شایستگی را بر گروهی خاص از مدیران یا بخش هایی خاص از نهج البلاغه متمرکز کرده اند.

یگدیلو و همکاران (۱۳۹۳) معیارهای فرماندهان نظامی و مدیران جامعه اسلامی را از نهج البلاغه به روش توصیفی - تحلیلی استخراج کرده و مؤلفه های شایستگی را در سه حوزه ویژگی های اخلاقی، ویژگی های تخصصی و ویژگی های عمومی سازماندهی کرده اند.

رضایت و دیگران (۱۳۹۰) در پژوهش طراحی الگوی شایستگی روسای دانشگاههای دولتی ایران به ۶۸ شایستگی دست یافته که در قالب ۸ مولفه اصلی شامل: دانش، تواناییها، مهارت‌ها، بینش، نگرش و ویژگی‌های اخلاقی، و ویژگی‌های شخصیتی و اعتبار طبقه بندی شد. از دیگر تحقیقات مرتبط می‌توان به کارگودرزی و سلطانی (۱۳۹۷) اشاره نمود. ایشان به دنبال ارائه مدل شاخص‌های شایستگی مدیران در سازمان‌های آموزشی بودند. روش تحقیق ایشان از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری اطلاعات، توصیفی-اکتشافی بود. جامعه آماری پژوهش نیز مدیران و سرپرستان واحدهای دانشگاهی پیام نور در کشور انتخاب شدند که برای نیل به هدف، در ابتدا ادبیات و مبانی نظری و تجربی تحقیق مطالعه شد و با ۲۶ نفر از مدیران دانشگاه پیام نور نیز مصاحبه شد و ابزار مطلوب پس از تعیین روایی صوری، محتوایی و سازه و همچنین تعیین پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۳۹) تدوین و اجرا شد. یافته‌های بدست آمده نشان داد مدل نهایی دارای پنج بعد شایستگی اثربخشی فردی، شایستگی‌های دانشی و دانشگاهی، شایستگی‌های میان فردی و ارتباطی، شایستگی‌های عمومی سازمانی و شایستگی تخصصی دانشگاهی است.

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد در هیچ کدام از پژوهش‌ها به ابعاد شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی پرداخته نشده است و لذا در این پژوهش به دنبال این مهم هستیم.

۴- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر باهدف شناسایی ابعاد شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی شده است. این پژوهش از نوع هدف کاربردی و رویکرد آن کیفی بود. روش این پژوهش از نوع توصیفی و تحلیلی و دسته‌بندی داده‌های گردآوری شده مبتنی بر شیوه کتابخانه‌ای مبتنی بر پایگاه‌های اطلاعاتی، منابع مکتوب و رساله‌های علمی بود. بدین منظور ابتدا مکتوبات و بیانات امام خمینی (ره) و آیت‌الله خامنه‌ای که مرتبط با موضوع موردنظر بوده مطالعه شد. سپس شایستگی‌های نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه ایشان احصاء شد.

۵- یافته‌های پژوهش

مجلس شورای اسلامی قوه قانون‌گذاری است و محور بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها، قانون‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است و مسیر حرکت دولت و ملت را تعیین می‌کند؛ لذا کسانی که به‌عنوان نماینده و وکیل مردم انتخاب می‌شوند می‌بایست دارای شایستگی‌هایی باشند که بتوانند این وظیفه خطیر را انجام دهند. پیامبر اکرم (ص) در این خصوص فرمودند: من استعمل عاملاً من المسلمین وهو یعلم ان فیهم اولی بذلک منه واعلم بکتاب الله وسنة نبیه فقد خان الله ورسوله وجميع المسلمین (امینی، ۱۳۵۴: ۲۹۱) هر کس از مسلمانان کارگزاری را [بر مسئولیتی] بگمارد، درحالی که می‌داند در میان مسلمانان، از او شایسته‌تر و داناتر به کتاب خدا و سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌و آله وجود دارد، بی‌تردید به خدا و پیامبر او و جمیع مسلمانان خیانت کرده است.

باتوجه به این گفتار نبوی، تک‌تک مسلمانان در انتخابات و کلاهی مجلس مسئولیت سنگینی به عهده دارند و انتخاب‌شوندگان نیز وظیفه خطیری را تعهد می‌کنند. هر کسی که حقیقتاً شایستگی ایفای نقش در سمت نمایندگی مردم را دارد باید قدم در میدان بگذارد و خود را نامزد چنین مقام حساسی نماید و گرنه اگر به‌قصد مطامع دنیوی و رسیدن به هواهای نفسانی به این حیطه وارد شود، سعادت دنیا و آخرت خود را از دست خواهد داد. مردم مسلمان نیز طبق فرموده پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌و آله لازم است که به ظواهر افراد ننگرند؛ بلکه لیاقت و شایستگی و اهلیت آنان را احراز نموده، سپس به آنان رأی دهند. در ذیل به شایستگی‌های نمایندگی مجلس در چهار دسته پرداخته خواهد شد.

۱- ۵- شایستگی‌های اعتقادی و اخلاقی

تناسب رفتار نمایندگان مجلس با ارزش‌های اعتقادی و اخلاقی جامعه یکی از عوامل مهم اثربخشی آنان است و بیانگر این امر است که رفتار نمایندگان تابع مکتب و نظام ارزشی اسلام است که مبتنی و برگرفته از اعتقاد آنان به توحید، نبوت و معاد و سخنان راهنمایان معصوم می‌باشد.

۵-۱-۱-متقی بودن

مقام معظم رهبری می‌فرمایند: هر کس که به این نظام معتقد و پایبند است، می‌تواند وارد میدان انتخابات شود. کسانی که این نظام و قانون اساسی را قبول ندارند، آمدنشان به مجلس خطاست... بنده حزب و شخصیت نمی‌شناسم؛ بنده این را می‌شناسم که کسی که می‌آید به مجلس، باید باتقوا باشد. اولین شرط تقواست: «انّ اکرمکم عندالله اتقاکم» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۱۰/۱۸). ایشان در پیامی به مناسبت افتتاح چهارمین دوره مجلس شورای اسلامی می‌فرمایند: رعایت تقوا و اخلاق و ادب اسلامی در گفتگوها و مباحثات، از جمله مسائل مهم و قابل توجه نمایندگان و مجلس محترم است. نمایندگان عزیز باید توجه کنند که هر کار و گفتار آنان، در جامعه منعکس می‌شود و تأثیر سیاسی و اخلاقی ویژه‌ای بر فضای کشور می‌گذارد (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۳/۷).

۵-۱-۲-پایبندی به احکام و اخلاق اسلامی

دین‌داری و پایبندی به اسلام و اجرای احکام آن از مهم‌ترین ویژگی‌های یک فرد اصلح برای عهده‌دار شدن مأموریت‌ها و مسئولیت‌های اجتماعی و سیاسی است. دغدغه اسلامیت مجلس و پیشگیری از نفوذ افراد منحرف امام خمینی را واداشت تا درحالی که در بیمارستان قلب تهران بستری بود، در پیامی از مردم بخواهد رشد انسانی و اسلامی خود را در انتخابات مجلس نشان دهند و مصالح اسلام و کشور را فدای مصالح شخصی و گروهی نکنند؛ وحدت کلمه را حفظ و اشخاص اسلامی، متعهد و غیر منحرف را انتخاب کنند و سرنوشت کشور را به دست افراد معتقد به اسلام، جمهوری اسلامی و قانون اساسی بسپارند (امام خمینی، ۱۴۹، ۱۲) معظم له در جایی دیگر می‌فرمایند: باید اخلاق همه در انتخابات اخلاق اسلامی باشد و افرادی را انتخاب کنید که متعهد به شرق و غرب نباشند و بر صراط مستقیم انسانیت و اسلامیت باشند؛ بنابراین حضرت امام (ره) اعتقاد به اسلام و اجرای احکام آن از شایستگی‌های اساسی نمایندگی مجلس می‌دانند (امام خمینی، ۱۴، ۴۱۱).

حضرت امام خمینی (ره) در مورد ضرورت التزام عملی نمایندگان به دستورات اسلام خطاب به آنان می‌فرماید: «لازم است طرح‌هایی که در مجلس می‌گذرد مخالف با احکام مقدسه اسلام

نباشد و با کمال قدرت، با پیشنهادهای مخالف با شرع مقدس که ممکن است از روی ناآگاهی و غفلت طرح شود شدیداً مخالفت نمایید و از قلم‌های مسموم و گفتار منحرفین هراسی نداشته باشید و سخط خالق را برای رضای مخلوق تحصیل نکنید و خداوند قاهر و قادر را حاضر و ناظر بدانید.» (صحیفه امام، ج ۱۲، ۳۶۱) و در وصیت‌نامه خویش نیز به نمایندگان سفارش می‌کند: «از همه نمایندگان خواستارم که با کمال حسن‌نیت، کوشا باشند که قوانین - خدای نخواستہ - از اسلام منحرف نباشد و همه به اسلام و احکام آسمانی آن وفادار باشید تا به سعادت دنیا و آخرت نائل آید.» و به مردم نیز توصیه فرمود که: «مردم شجاع ایران بادقت تمام به نمایندگانی رأی دهید که متعبد به اسلام، وفادار به مردم باشند.» (صحیفه امام، ج ۱۲، ۳۶۱).

پذیرفتن هر نقشی، مسئولیت‌هایی به دنبال دارد و ایفای این مسئولیت‌ها مستلزم رعایت جنبه‌های اخلاقی بسیاری است. مقام معظم رهبری در بیانی می‌فرماید: رکن اصلی برای یک نماینده تدین است (حسینی خامنه‌ای، ۱۳/ ۱۳۸۳/۰۴) ایشان می‌فرمایند: ملاحظات اخلاقی جداً رعایت بشود؛ یعنی واقعاً اگر چنانچه نامزدهای انتخابات ما، هم در مناظراتشان، هم در مصاحبه‌هایی که با آنها می‌شود، سؤال و جواب‌هایی که با آنها میشود، اخلاق اسلامی را رعایت بکنند، این سرریز میشود در جامعه، آحاد مردم ملاحظات اخلاقی را یاد میگیرند و رعایت میکنند؛ این سرمشقی برای آنها خواهد شد (حسینی خامنه‌ای، ۰۶/ ۱۴۰۰/۰۳).

بنابراین، نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس دین مبین اسلام و پاسداری از ارزش‌های حیاتی آن شکل گرفته و اکثریت قریب به اتفاق ملت ایران و رأی‌دهندگان به وکلای مجلس، مسلمان هستند، و همچنین طبق اصل ۶۷ قانون اساسی کشور، نمایندگان مجلس باید در نخستین جلسه آن سوگندنامه‌ای را امضا کنند که در بخشی از آن آمده است: «من در برابر قرآن مجید، به خدای قادر متعال سوگند یاد می‌کنم و باتکیه بر شرف انسانی خویش تعهد می‌نمایم که پاسدار حریم اسلام و نگاهبان دستاوردهای انقلاب اسلامی ملت ایران و مبانی جمهوری اسلامی باشم...» از این رو مهم‌ترین وظیفه وکلای ملت، اهتمام جدی به اسلام و ارزش‌های الهی و معنوی آن است و آنان تحت هیچ شرایطی نمی‌توانند از این وظیفه مهم تخطی نمایند.

۵-۱-۳- پاک دستی و امانت داری

بر اساس آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام، امانت داری اثرات بسیار مثبتی بر زندگی مادی و معنوی افراد دارد، اعتماد جامعه، ثبات ایمان، تقویت شهامت و شجاعت و تأثیر بر زندگی اجتماعی از دست آورده‌های امانت داری در ابعاد گوناگون است و خداوند در قرآن کریم امر کرده است امانت را به اهلش بسپاریم؛ «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا / نساء ۵۸». حضرت امام خمینی (ره) در این خصوص می‌فرماید: اشخاصی که امین هستند، اشخاصی که معروف است پیششان به امانت، به دیانت، به خدمت به مردم، آنها را تعیین کنند. (امام خمینی، ۱۰، ۵۲۵). در جایی دیگر می‌فرماید: باید اشخاص امین و صادق در مجلس شورا بروند که مقدرات شما را بر طبق خواسته‌های خدای متعال پیاده کنند. (صحیفه امام، ج ۶، ص ۴۸۸) پذیرش امانت سنگین نمایندگی مردمی که با امید اصلاح امور و گشایش گره‌های به هم تنیده به او رأی می‌دهند تا زبان گویای آنان در تصمیمات کلان اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و رفاهی باشد، امانت گران‌بها و سترگی است که به سرانجام رساندن آن بدون توکل، اخلاص و چشم‌نداشتن به مادیات محقق نخواهد شد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیامی به مناسبت آغاز به کار یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، یکی از الزامات در رأس امور بودن مجلس را حضور نمایندگان پاک‌دست، امانت‌دار و دارای شناخت از شرایط و اولویت‌های کشور دانستند و با تأکید بر نقش اساسی نمایندگان در نشان دادن مجلس در جایگاه شایسته آن، فرمودند: آنگاه که نمایندگان مجلس با شناخت درست از شرایط و اولویت‌های کشور و با کارشناسی، حضور فعال و منظم، پاک‌دستی و امانت‌داری، وظایف خود را انجام دهند، مجلس نقطه امید مردم و نقطه اتکای مجریان و به معنی حقیقی در رأس امور کشور خواهد بود.

۵-۱-۴- پابندی به انقلاب

رهبر معظم انقلاب در دیدار خود با نمایندگان دهمین مجلس شورای انقلاب اسلامی، بیانات مهمی داشتند. ایشان در بخشی از سخنانشان با اشاره به اهمیت انقلابی بودن نمایندگان فرمودند: نکته اساسی انقلابی ماندن است... مشکل‌تر از انقلابی بودن و گرایش انقلابی داشتن، انقلابی ماندن

است؛ چه فرد، چه جمع که کلّ مجلس باشد (حسینی خامنه‌ای، ۱۴۰۱/۰۳/۰۴)؛ بنابراین انقلابی ماندن مهم‌تر از انقلابی بودن است. در ادامه معظم له فرمودند: بعضی افراد در سال‌های اول انقلاب بسیار پر شور و حرارت و به تعبیری سوپر انقلابی بودند، اما استقامت و طاقت ماندن در این راه را نداشتند و نتوانستند در مسیر بمانند؛ بنابراین مشکل‌تر از انقلابی بودن، انقلابی ماندن فردی و جمعی مجلس است. اما این اولین مرتبه نبود که رهبر انقلاب در مورد اهمیت انقلابی بودن و انقلابی ماندن سخن به میان آوردند. اما در چرایی و لزوم انقلابی ماندن به‌طور کلی می‌توان از دو جنبه موضوع را مطرح کرد؛ انقلابی ماندن به این معنی است که فرد، گروه یا جامعه‌ای که در جنبش انقلابی شرکت می‌کند، پس از پیروزی انقلاب و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی، همچنان به ایدئولوژی و اصول انقلابی و نظام جمهوری اسلامی پایبند باشد. در جایی دیگر معظم له می‌فرمایند: اگر نگوئیم شجاع‌ترین و مؤمن‌ترین و انقلابی‌ترین؛ لاف‌ل در سطح این توده عظیم مردم که این‌گونه از خود درخشش نشان می‌دهند، باشد... وکیل آینده مجلس، باید دنبال راه امام و در خطّ او باشد (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۴/۱۲/۱).

۵-۱-۵- پرهیز از رفاه زدگی و راحت طلبی

امامین انقلاب اسلامی، رفاه‌زدگی را به‌عنوان یک رفتار اقتصادی خطرناک معرفی می‌کند و از مسئولان می‌خواهند تا از آن رفتار اقتصادی اجتناب کنند؛ زیرا چنین رفتاری نه تنها به اقتصاد به‌عنوان ستون اصلی و قوام‌بخش اجتماع ضربه می‌زند، بلکه رفتارهای اجتماعی را تحت تأثیر مستقیم خود قرار داده و عامل فروپاشی اجتماع از طریق جرم و جنایت و ایجاد و تقویت نابهنجاری اجتماعی می‌شود. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: راحت‌طلبی، رفاه‌طلبی و عیش‌طلبی، چیزهایی است که به تدریج در انسان اثر بد می‌گذارد و خود انسان هم اول نمی‌فهمد. یک‌وقت می‌خواهد حرکت کند، می‌بیند نمی‌تواند؛ می‌خواهد پرواز کند، می‌بیند نمی‌تواند. ذهن‌ها و دل‌ها و فکرها و ایمان‌ها را مورد پاسداری دقیق قرار دهید؛ این سفارش همیشگی من است. بدانید در این صورت، هیچ عامل و نیرویی زیر این آسمان وجود ندارد که بتواند بر شما غلبه کند.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۱/۶/۲۴) معظم له در جایی دیگر می‌فرمایند: مسئولان مراقب باشند که از عوارض بیماری رفاه‌زدگی و عشرت‌طلبی؛ بیماری زدوبند نامشروع و فساد مالی و اداری؛ بیماری تکبر و

دوری از مردم و بی‌اهمیتی به نیاز و خواست و اراده و حضور آنان؛ بیماری دسته‌بندی‌های ناسالم و ترجیح مقاصد بانندی بر مصالح عمومی و امثال این‌ها که ابتلای به آن، مانند موریانه پایه‌های هر نظامی را سست و پوک می‌کند؛ خود را دورنگه دارند. (حسینی خامنه‌ای ۱۳۷۰/۰۳/۱۳)

در این میان البته وظیفه مسئولان و سران نظام اسلامی به مراتب بیشتر است، حضرت امام (ره) که معتقد بود در برابر انقلاب اسلامی، آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند، از سوی دیگر پرتگاه انقلاب را رفاه‌طلبی مسئولان دانسته و بیان می‌دارد: «آن روزی که مجلسیان خوی کاخ نشینی پیدا کنند خدای نخواستہ و از این خوی ارزنده کوخ‌نشینی بیرون بروند، آن روز است که ما برای این کشور باید فاتحه بخوانیم... آن روزی که توجه اهل علم به دنیا شد و توجه به این شد که خانه داشته باشم چطور، و زرق و برق دنیا خدای نخواستہ در آنها تأثیر بکند، آن روز است که باید ما فاتحه اسلام را بخوانیم.» (صحیفه امام ۱۷: ۳۷۷) «اگر مردم احساس کنند بخشی از مسئولان نظام به مسابقه رفاه‌طلبی و جمع‌آوری ثروت مشغول‌اند، ایمان و اطمینان آنان به نظام که پشتوانه اصلی حکومت محسوب می‌شود ضربه می‌بیند.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۱/۸/۲۰)

۵-۱-۶- دلسوز و حامی ضعفا بودن

یکی از معروف‌ترین بیانات امام راحل و در تبیین تفاوت اسلام ناب و اسلام آمریکایی، توأم با تأکید بر لزوم رعایت دلسوزی نمایندگان بوده است. امام در این باره فرموده‌اند: «مردم به نمایندگانی رأی دهند که در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند و طعم تلخ فقر را چشیده باشند و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام رنج‌دیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه‌جو، اسلام پاک‌طینتان عارف و در یک کلمه، مدافع اسلام ناب محمدی (ص) باشند.» (امام خمینی، ۴۱، ۱۱) بنابراین نماینده مجلس می‌بایست دلسوز مردم باشد و برای مردم کار کند. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: نماینده باید شجاع و باشرف و امین و طرف‌دار ضعفا و قشر ضعیف باشد. قانون باید بتواند از حقوق ضعفا دفاع کند، والا قانونی که پول‌داران را پول‌دارتر کند، قانون مملکت اسلامی نیست. قانون باید بتواند گره‌ها را باز کند و به درد دل قشرهای محروم برسد. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۱۱/۱۳) و در جایی دیگر معظم له می‌فرماید:

مجلس شورای اسلامی، مجلس مردم است. مجلس خان‌ها نیست؛ مجلس آحاد مردم است. نماینده‌ای که انتخاب می‌شود، باید دلسوز مردم باشد، صادق باشد، صمیمی باشد و بخواهد برای مردم کار کند. بعضی تظاهر به کار می‌کنند، اما کار نمی‌کنند. این، به درد نمی‌خورد. باید برای مردم کار کرد. صداقت و دلسوزی نماینده‌ای را که می‌خواهید انتخاب کنید، تشخیص دهید و بعد او را برگزینید (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۱/۰۷).

حضرت امام خمینی (ره) نیز در بیانی می‌فرمایند: افرادی را که طرف‌دار اسلام سرمایه‌داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی‌درد، اسلام منافقین، اسلام راحت‌طلبان، اسلام فرصت‌طلبان، و در یک کلمه، اسلام امریکایی هستند طرد نموده و به مردم معرفی نمایند. (صحیفه امام، ج ۴۱، ۱۱) در جایی دیگر می‌فرمایند: مردم به نمایندگانی رأی دهند که در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند، و طعم تلخ فقر را چشیده باشند، و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام رنج‌دیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه‌جو، اسلام پاک‌طینتان عارف، و در یک کلمه، مدافع اسلام ناب محمدی (ص) باشند (امام خمینی، ۴۱، ۱۱).

۲-۵- شایستگی‌های سیاسی و اجتماعی

مجلس شورای اسلامی جای افراد اصلح سیاسی است؛ از این رو نمایندگان مجلس باید درک و آگاهی کاملی نسبت به علم سیاست و کنشگری سیاسی داشته باشند. از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی ابعاد اصلی شایستگی سیاسی در مؤلفه‌های ذیل آمده است:

۵-۲-۱- عدم وابستگی و تمایل به شرق و غرب

یکی از اهداف عالیه انقلاب اسلامی، رهایی از وابستگی به شرق و غرب و میل به استقلال و آزادی بوده است. جایگاه شعار نه شرقی نه غربی در آرمان‌های نهضت اسلامی و همچنین در قانون اساسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به حدی است که می‌توان آن را یکی از شاخصه‌های مهم نظام جمهوری اسلامی دانست. از منظر امام خمینی وابستگی اندیشه‌ای به شرق و غرب سرآغاز انحطاط جوامع اسلامی است و راه‌حل این رهایی در بازگشت به هویت اصیل اسلامی است؛ بنا بر نظر امام، انقلاب اسلامی توانست با احیای هویت ایرانی اسلامی، ضمن قطع وابستگی به

غرب زمینه‌های شکوفایی و خودباوری را در کشور زنده کند. ایشان در خصوص انتخاب نمایندگان می‌فرمایند: همه با هم اشخاص متعهد مسلم، کسانی که نه گرایش چپ دارند، نه گرایش راست دارند، انتخاب کنید (امام خمینی، ۱۲، ۱۸۵).

۵-۲-۲- پایبندی به اتحاد و انسجام ملی

تأکید رهبر معظم انقلاب بر ضرورت وحدت و جلوگیری از هر نوع تفرقه به معنای میدان‌ندادن به دشمن باهدف گسترش برخی اختلافات جزئی، دامن‌نزدن به برخی تعصبات و حمله به باورها، اعتقادات و اندیشه‌ها در چهارچوب گفتمان انقلاب اسلامی است. طبعاً بر مبنای فرمایشات ایشان نقش نمایندگان مجلس پررنگ‌تر از گذشته می‌نماید. ایشان در این خصوص می‌فرمایند: نمایندگان محترم باید این یکپارچگی را قدر شناخته، همه کوشش و مجاهدت خود را صرف تحکیم و تعمیق آن کنند. همه گفته‌ها و مصوبه‌ها و نطق‌ها در مجلس باید در جهت همدلی بیشتر میان ملت باشد. هر حرکت و گفتار و نطقی در مجلس که به دودستگی و اختلاف یا تشویش اذهان مردم بینجامد، کاری برخلاف طبیعت و جهت مجلس شورای اسلامی است. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۵/۰۳/۱۱)

در جایی دیگر معظم له می‌فرمایند: هر گفتار و کرداری در مجلس که به فرسایش نظام و برافروختن چالش‌های جناحی بینجامد؛ همبستگی ملی را سست و دشمن را به نفوذ در صفوف ملت و مسئولان امیدوار کند؛ مردم را از کارگشائی نمایندگان خود نومید و در راست‌گویی آنان به تردید افکند؛ بی‌گمان در سمتی مخالف با وظیفه نمایندگی است (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۳/۰۳/۶).

۵-۲-۳- بصیرت و بینش سیاسی

بصیرت در اندیشه سیاسی معادل «بینش» به کاررفته و به الهاماتی اطلاق می‌شود که رفتار آدمی را تبیین و تعیین می‌کند؛ لذا بصیرت را از لحاظ علمی عبارت از درک حقایق دانسته‌اند که از طریق دریافت واقعیات به دست آمده و انسان را از ظواهر به اعماق و باطن رهنمون می‌سازد. دانش بشر که از راه حواس و عقل حاصل می‌گردد انسان را به کشف واقعیات (آنچه که هست) رهنمون می‌سازد؛ اما راه دستیابی به حقایق (شامل آنچه که باید باشد) بینش انسان‌هاست. از آنجاکه دانش انسان و روش‌های رسیدن به آن محدود است و انسان را ناگزیر به پذیرش واقعیت‌ها می‌نماید این

بینش آدمی است که به او روش‌ها و منزلگاه شرایط مطلوب (حقیقت) را نشان می‌دهد. بینش سیاسی بر دانش و روش در سیاست مقدم است؛ زیرا این بینش است که معیار و ملاک انتخاب موضوعات مورد تفکر پژوهشگر و روش مناسب درست اندیشیدن را به او یاد می‌دهد. بینش بر دانش و روش سیاسی مقدم است و بدون داشتن بینش منسجم و هدفمند کوشش برای شناخت و تبیین پدیده‌ها و فراگردهای سیاسی بی‌ثمر می‌باشد.

کسب دانش سیاسی بدون ارتقای بینش سیاسی برای فهم پدیده‌های سیاسی و اجتماعی کافی نیست و فایده‌چندانی در بر ندارد؛ زیرا دانش مستمراً در حال تحول است درحالی‌که بینش ظرفیت و قالب انسجام یافته‌ای دارد که ترجیحات و گرایش‌ها و ارزش‌های هر فرد را مشخص می‌کند. روش‌ها مسیر درست اندیشیدن را به ما نشان می‌دهند؛ ولی این بینش است که منظور غایی از برآوردن فکر را ترسیم و تعیین می‌کند. پرورش بینش برای شناخت ارزش‌ها و گزینش روش برای درک واقعیت‌ها بر هر امری ارجح است (کاظمی ۱۳۸۶).

نقش بصیرت در شرایط سخت و دشوار فتنه که در آن تشخیص حق و باطل نیازمند بصیرتی نافذ و عمیق می‌باشد و خطر بی‌بصیرتی یا ضعف بصیرت نخبگان و خواص در چنین دوره‌هایی بارها مورد اشاره مقام معظم رهبری قرار گرفته و از همان سال‌های نخست دوره زعامتشان دغدغه‌های خود را نسبت به بروز چنین شرایطی اظهار نموده و با تأکید بر اینکه بینش و بصیرت نمایندگان می‌فرمایند: نماینده مردم باید دارای فهم و درک سیاسی باشد و مسائل کشور را بفهمد؛ هم مسائل خارجی و توطئه‌های دشمنان را و هم مسائل داخلی و نیازهای مردم و اولویت‌های کشور را (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۱/۷).

۵-۲-۴- حفظ عزت ملی و رفتار خودباورانه

فراگفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر عزت، خودباوری و احیای حیات اجتماعی دین مبین اسلام شکل گرفت. محوری‌ترین تأکیدات در فرمایشات امامین انقلاب اسلامی نیز بر این مسئله بوده است. خودباوری و اتکا به خود، استقلال و عدم وابستگی، بازگشت به هویت اسلامی و نفی غرب‌زدگی، تأکید بر شرافت و عظمت ملی همه مفاهیمی است که ذیل "رفتار عزتمندانه" در فراگفتمان انقلاب اسلامی و اندیشه رهبران نظام اسلامی مطرح شده است؛ به تعبیر زیبای مقام

معظم رهبری (مدظله‌العالی) «انقلاب پرچم عزت این ملت است و ملت این پرچم را در دست استوار خود محکم نگه خواهد داشت و به فضل پروردگار تسلیم امام‌زمان ارواحنافداه و عجل‌الله فرجه خواهد کرد.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۱/۱۱/۲۸). از نظر ایشان مهم‌ترین هدف انقلاب اسلامی و بالاترین دستاورد آن حفظ عزت و احیای آن بوده است. همچنین ایشان در ترسیم آینده انقلاب و نقشه راه برای عرصه‌های گوناگون در نظام اسلامی عزت ملی را مهم‌ترین محور می‌دانند؛ ایشان در مورد وکلای ملت هم می‌فرماید نماینده‌ی مجلس، چون نماینده‌ی این ملت عزیز است، باید عزت این ملت را حفظ کند. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۴/۰۳/۸)

عزت در نزد امام خمینی (ره) به قدری از اهمیت برخوردار است که ایشان ۶ بار در وصیت‌نامه خویش، بدان اصرار می‌کنند و انذار می‌دهند که نکند به واسطه منافع مادی، عزت خود را زیر سؤال ببرید. ایشان همچنین به مقوله عزت مندی و خودباوری که شرط اساسی حرکت یک ملت است تأکید می‌کرده و آن را محور اصلی رفتار نمایندگان مجلس در رشد و پیشرفت کشور معرفی می‌کنند.

۳-۵- شایستگی‌های اقتصادی

انجام امور محوله نمایندگی مجلس به نحوی احسن، مستلزم شایستگی‌های اقتصادی نمایندگان است که یک نماینده اگر آن شایستگی‌ها را داشته باشد از وظایف اصلی نمایندگی تخطی نکرده و به امور نامتعارف مالی و اقتصادی نخواهد پرداخت.

۵-۳-۱- فساد ستیزی

تحمیل هزینه‌های بسیار بالای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی فساد در چند دهه اخیر موجب گردیده است که مبارزه با فساد به اولویت اصلی بسیاری از کشورها مبدل شود. مفساد اقتصادی "از موانع بزرگ استقرار نظام سیاسی و حکومتی اسلام و از مشکلات و رنج‌های مکرری است که هرگاه ظاهر شود تهدیدی برای تحقق "عدالت" و آفت و خطری در مسیر رشد و پیشرفت در همه ابعاد و جلوه‌های مدیریت سیاسی و حقوقی نظام اسلامی به شمار می‌رود. در بررسی دلایل و فلسفه انقلاب اسلامی، در اندیشه‌های حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری مبارزه با مفساد اقتصادی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اصول مورد توجه قرار گرفته است. اهمیت مبارزه با مفساد اقتصادی تا

حدی است که مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۰ فرمانی هشت ماده ای در مبارزه با مفاسد اقتصادی صادر نموده اند و حتی بر اساس آن ستاد مرکزی مبارزه با مفاسد اقتصادی تشکیل گردید. ایشان در بیانات خود در توصیف فساد ستیزی نمایندگان مجلس می فرمایند: نماینده باید ضد فساد باشد و با فساد مالی و اقتصادی به شدت و به جد، از بُن دندان و نه به لفظ، مخالف باشد، تا با فساد مبارزه کند. (حسینی خامنه ای، ۱۳۸۴/۱۱/۱۳) ایشان می فرمایند: نماینده ی مردم باید نماینده ی توده ی مردم باشد؛ بخصوص آنهایی که دستشان به جایی نمی رسد و محرومیت بیشتری دارند. (حسینی خامنه ای، ۱۳۸۳/۰۳/۲۷)

۵-۳-۲- عدم وابستگی به مراکز ثروت

با آغاز فصل انتخابات در کشور، نامزدها برای به دست آوردن کرسی های مجلس با هم به رقابت می پردازند. این رقابت ها نیازمند فعالیت های انتخاباتی و در نتیجه پول و منابع مالی است. هریک از نامزدهای انتخابات از راه های مختلفی اقدام به تأمین هزینه های انتخاباتی کرده و تلاش می کند تا بتواند با جمع آوری هرچه بیشتر کمک های مالی، تبلیغات بیشتر و مؤثرتری داشته باشد؛ بنابراین می توان گفت پول یک عنصر کلیدی در انتخابات و غیرقابل حذف است. از طرف دیگر دریافت پول از یک یا چند فرد یا کانون متمرکز بر روند تصمیمات و فعالیت های نماینده در آینده اثرگذار خواهد بود و آن ها به جای اهداف ملی، به دنبال تأمین منافع جناح ها و افراد خاص خواهند رفت. امری که از سال های دور مدنظر مقام معظم رهبری بوده است. به عنوان مثال می توان به بیان زیر اشاره کرد:

همچنین معظم له در بند چهارم از سیاست های کلی انتخابات مجدداً به این موضوع پرداخته و اعلام می دارند: «تعیین حدود و نوع هزینه ها و منابع مجاز و غیرمجاز انتخاباتی، شفاف سازی منابع و هزینه های انتخاباتی داوطلبان و تشکل های سیاسی و اعلام به مراجع ذیصلاح و اعمال نظارت دقیق بر آن و تعیین شیوه و چگونگی برخورد با تخلفات مالی.» «اگر نماینده ای بر سرکار آید که قبل از ورود به مجلس، خود را وامدار دیگران کرده و مجبور باشد در مجلس وام آن ها را ادا کند، نان هایی به قرض گرفته باشد و بخواهد به مجلس که رفت، قرض خود را ادا کند، به درد نمی خورد.» (۷۴/۱۱/۲۰) مقام معظم رهبری در جایی دیگر می فرمایند: نامزدهای انتخابات مراقب

باشند خود را وامدار ثروتمندان و قدرتمندان و امثال این ها نکنند. اگر کسی وامدار دستگاه ها و اشخاص و وامدار پول و قدرت شد، دیگر نمی تواند برای مردم دلسوزی کند. پس دلسوزی هم یک شرط بزرگ است. (حسینی خامنه ای، ۱۳۸۲/۱۱/۲۴)

۵-۳-۳- ساده زیستی و پرهیز از اشرافی گری

اشرافی گری نوعی حالت خودبرتربینی است که در برخی افراد یا بعضی گروه‌های جامعه مشاهده می‌شود. این افراد و گروه‌ها از نظر اجتماعی به طور غالب در رده‌های بالای جامعه قرار دارند و از نظر سطح زندگی معمولاً در رفاهی بیش از رفاه عموم مردم هستند. زندگی اشرافی در بیشتر صور خود معمولاً با مفاسد بزرگ فردی و اجتماعی همراه است. مفاسدی مانند تحقیر، تمسخر، حسادت، اسراف و از همه بدتر فروپاشی اجتماعی از نتایج اشرافی گری است. با توجه به اهمیت ساده‌زیستی در شرع مقدس و دوری گزیدن از تجمل‌گرایی و اشرافی گری، برای ایمنی یافتن فرد و اجتماع از مفاسد آن ضرورت دارد راه‌های مبارزه با این خوی ناپسند شناسایی شوند. مقام معظم رهبری در پیام خود به مناسبت افتتاح ششمین دوره نمایندگی مجلس می‌فرماید: پیوند حقیقی با مردم، مستلزم حضور در میان آنان و دور نشدن از سطح متوسط زندگی آنان است. ساده‌زیستی و پرهیز از اسراف و... شرط لازم حفظ این پیوند است. ترویج فرهنگ اشرافی گری و تجمل و... دور از شأن نمایندگی و عامل گسیخته شدن پیوند نماینده با مردم است. معظم له در پیامی دیگر فرمودند: ساده‌زیستی و پرهیز از اسراف و پرهیز از هزینه کردن بیت‌المال در امور شخصی و غیر ضروری، شرط لازم برای حفظ پیوند حقیقی با مردم است. ترویج فرهنگ اشرافی گری و تجمل و سفرهای پرهزینه و بیهوده خارجی از کیسه مردم، دور از شأن نمایندگی و عامل گسیخته شدن پیوند نماینده با مردم است (حسینی خامنه ای، ۱۳۸۳/۰۳/۰۶).

بی شک یکی از مهم‌ترین مصادیق اخلاق اسلامی در نمایندگان مجلس، ساده‌زیستی است؛ چرا که داشتن مسئولیت در جامعه اسلامی با داشتن زندگی مجلل و اشراف گونه سازگاری ندارد. از این رو لازم است نمایندگان محدودیت‌هایی را در زندگی قائل شوند. به همین دلیل وجود تقوا، روحیه ساده‌زیستی را در انسان تقویت می‌کند. در واقع، تقوا و ساده‌زیستی لازم و ملزوم یکدیگر هستند، از همین رو است که ساده‌زیستی از نشانه‌های تقوا محسوب می‌شود. رهبر انقلاب

در این خصوص می‌فرماید: نماینده ملت از جنس ملت است. خوی اشرافی و گرایش به اسراف و طعمه انگاشتن این مسئولیت، بلای بزرگی است (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۳/۷)

۵-۳-۴-۱-اهل خدمت به مردم

خدمت به مردم و مسلمانان از چنان جایگاهی برخوردار است که در برخی روایات در کنار ایمان به خدا از بالاترین خصلت‌ها شمرده شده است؛ در روایت‌های مختلف نیز بر اهتمام ورزیدن به امور مسلمین تأکید بسیاری شده تا جایی که «ایجاد و تقویت روحیه خدمت به دیگران» به عنوان یکی از اصول مهم تعلیم و تربیت دینی معرفی شده است. وقتی از پیامبر بلندمرتبه اسلام درباره محبوب‌ترین بندگان نزد خداوند سؤال شد، ایشان فرمودند: محبوب‌ترین بندگان نزد خداوند، آن کسی است که سودش بیشتر به مردم برسد. (کلینی، ج ۳، ص ۲۳۹)

در مقابل، کسی که هر روز به امور مسلمانان همت نگمارد، مسلمان نیست. (کلینی، ۱۴۰۹: ۱۶۳) در جامعه اسلامی، همه افراد در واقع اعضای یک پیکرند، از این رو، افراد باید در جهت رفع نیازمندی‌های یکدیگر بکوشند که این از اجر و پاداش بزرگ برخوردار است. رسول گرامی اسلام (ص) می‌فرماید: کسی که برای برادر مؤمن خود نیازی برآورد، مانند کسی است که روزگار درازی خدا را عبادت کرده باشد. (مجلسی، ۱۴۰۴: ۳۱۵). بنابراین خدمت صادقانه به مردم افتخاری بزرگ برای نمایندگان مجلس در جامعه اسلامی است. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: نامزد انتخابات باید با قصد خدمت وارد شود. اگر با قصد قدرت طلبی و جمع کردن پول و مسائل گوناگون و انگیزه‌های ناسالم دیگر وارد شود، به کشور خدمت نمی‌کند (حسینی خامنه‌ای ۱۳۹۰/۱۰/۱۹). در جایی دیگر می‌فرماید: ما به نمایندگی مردم در مجلس شورای اسلامی، به عنوان یک مسئولیت، یک ادای وظیفه و یک صحنه‌ی کارآمد برای خدمت نگاه کنیم. اگر شوقی هم به نماینده شدن هست، به این خاطر باشد (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۳/۲۰).

امام خمینی، مردم را صاحبان اصلی انقلاب می‌دانست و برای آنان، ارزش و احترام ویژه‌ای قائل بود و در هر فرصتی، مسئولان را به خدمت‌رسانی به مردم سفارش می‌کرد. (امام خمینی، ج ۱۹، ص ۳۶؛ ج ۷، ص ۲۳۷؛ ج ۱۳، ۲۸۳) امام راحل، در این خصوص به زیبایی تمام می‌فرماید:

شما توجه داشته باشید که به اسلام خدمت کنید و به کشور خودتان خدمت کنید. شما وکیل مردمی هستید که اسلام را می‌خواهند و کشور خودشان را می‌خواهند و شما باید برای این ملت خدمت بکنید. به آن چیزی که شما را وکیل کرده است، خدمت بکنید. اگر انحراف پیدا کنید برخلاف ملت، خیانت کرده اید به و کالتی که دارید (امام خمینی، ج ۱۲، ۳۵۱).

رفتاری که نمایندگان دارند باید بیانگر این باشد که در بین مردم بوده و صدای مشکلات آنان را شنیده و به آن‌ها توجه می‌کنند. رهبر انقلاب در دیدار نمایندگان مجلس یازدهم در این خصوص فرمودند: مردمی بودن... مردمی، فقط این نیست که ما مثلاً فرض کنید که همین‌طور مدام شعار طرف‌داری از مردم بدهیم؛ نه، باید به مردم کمک کنیم؛ «کمک»، هم شنیدن حرف آنها است، هم اجرا کردن خواسته آنها است در صورت امکان، هم روشن کردن ذهن آنها است در صورت وجود اشکال و عدم امکان (حسینی خامنه‌ای، ۱۴۰۲/۰۳/۲). ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند: مردمی بودن هم فقط این نیست که انسان هرز گاهی یکبار به محل انتخابات سر بزند. نباید ما در جمهوری اسلامی کمک کنیم به ایجاد یک طبقه جدید، یک طبقه برخوردار اشرافی جدید. این کار انجام بگیرد. این هم با دستور و حکم و فرمان حاصل نمی‌شود، با دل، با ایمان، با انگیزه، شدنی است (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۳/۲۱).

۴-۵- شایستگی‌های کارآمدی

کارآمدی نمایندگان مجلس یکی از ملزومات کلیدی اثربخشی قوه مقننه محسوب شده و نقشی اساسی در ارتقای کیفیت ایفای وظایف نمایندگی برعهده دارد. این در حالی است که گستردگی حیطه وظایف قوه مقننه، عدم سابقه نمایندگی جمع قابل توجهی از نمایندگان در ابتدای دوره‌های مجلس و همچنین تنوع پیشینه تحصیلی، تجربی، سیاسی، قومیتی و... نمایندگان موجب می‌شود تا توانمندسازی ایشان متناسب با ملزومات موردنیاز برای ایفای نقش‌ها و وظایف نمایندگی، بیش از سایر قوا ضرورت یابد؛ بنابراین کارآمدی و عملکرد مناسب مهم‌ترین بعد ارزیابی سازمانی تلقی می‌شود، به‌ویژه در یک نهاد بزرگ و اساسی مانند مجلس شورای اسلامی که عملکرد و کنش‌های نمایندگان مجلس تحت تأثیر متغیرهای مختلفی قرار دارد که در ذیل به آنها اشاره می‌شود.

۵-۴-۱- کارآمد بودن

برای داشتن مجلس کارآمد به شرایط لازم و کافی نیاز است. تعهد، اعتقادات، انقلابی بودن شرایط لازم است. اما به تنهایی برای نماینده شدن کافی نیست. کارآمدی مکمل آن است. کارآمدی نمایندگان در مجموع به کارآمدی مجلس می‌انجامد. کارآمدی بخشی به آشنابودن به مسائل کشور، صاحب نظر بودن و تجربه اجرایی داشتن برمی‌گردد و بخش دیگر نیز مشورت پذیر بودن و شرح صدر داشتن است که از مهم ترین علایم کارآمدی یک نماینده به شمار می‌رود. حضرت امام خمینی (ره) در این خصوص می‌فرماید: مجرد اینکه این آدم یک آدم خوبی است خیلی، اول وقت نمازش را می‌خواند و نماز شب می‌خواند، این برای مجلس کفایت نمی‌کند. مجلس اشخاص سیاسی لازم دارد، اشخاص اقتصاددان لازم دارد، اشخاص سیاستمدار لازم دارد، اشخاص مطلع بر اوضاع جهان لازم دارد. (صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۲۸۴). نماینده باید همانند فرمایشات رهبر معظم انقلاب، در کنار تدین کارآمد باشد تا بتواند تأثیرگذار و صدای صلابت را از بلندگوهای مجلس به مردم انتقال دهد. ایشان می‌فرمایند: «نماینده باید کارآمد هم باشد. بعضی‌ها متدین هستند، اما از آن‌ها کاری ساخته نیست. باید به گونه‌ای باشند که بتوانند وظایفی را که بر عهده‌شان قرار دارد، انجام دهند.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۳/۰۸).

۵-۴-۲- مجرب بودن

مجلس حساس ترین و مؤثرترین نهاد قانونی کشور است و لذا نماینده مجلس باید مجرب بوده و وارد کار اجرایی شده باشد، لذا به تدریج تجربه کسب خواهد کرد و به پختگی رسیده و موفق می‌شود و پس از کسب تجربه کافی در امور اجرایی می‌تواند نماینده مجلس هم شده و از تجارب خود در قانون گذاری بهره ببرد. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: آدمی باشد که حتی المقدور باتجربه باشد. در این کارهای بزرگ، تجربه خیلی مهم است (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۸/۱۱/۱۳)؛ بنابراین کسی می‌تواند نماینده موفق شود که اطلاعات موثقی از همه حوزه‌های کشور داشته باشد و سیاستمداری پخته و باتجربه باشد. بدون طی زمان تجربه و پختگی حاصل نمی‌شود.

۵-۴-۳-اهتمام در قانونگذاری و پرتلاش بودن

مجلس در نظام جمهوری اسلامی ایران از اهمیت ویژه و والایی برخوردار بوده و محور بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها، قانون‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها است و چراغ هدایت دولت و ملت را به دست دارد. مجلس پایگاه اساسی نظام و مردم و مایه حضور و مشارکت واقعی مردم در تصمیم‌گیری‌ها و مظهر اراده ملی است. باتوجه به نقش مؤثر و مهم مجلس در نظام کشور، وظایف عمده مجلس در دو بخش قانون‌گذاری و نظارت انجام می‌گردد. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: چیزی که رکن اداره کشور است، عبارت است از وضع قوانین. اینکه نمایندگان، از همه گوشه و کنار کشور انتخاب می‌شوند، به آن خاطر است که مصالح همه کشور در "قانون" متجلی شود (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۳/۲۰) ایشان در خصوص پایبندی به نظام و قانون اساسی می‌فرمایند: معلوم است کسانی که این قانون اساسی و این ملت و کارها و شعارها و راه و اهدافش را قبول ندارند، نباید به مجلس بیایند. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۱۰/۱۸).

از سوی دیگر نمایندگان مجلس باید همواره پرتلاش بوده و روز اول نمایندگی با روز آخر تفاوتی نداشته باشد. مقام معظم رهبری در دیدار نمایندگان دوره پنجم مجلس شورای اسلامی فرمودند: تا آخرین روز نمایندگی، شما نماینده هستید. سال آخر نمایندگی، با سال اول هیچ فرقی ندارد. حالا ما وارد سال آخر می‌شویم. جلسات سال آخر هم باید از همه جهت، مثل جلسات سال اول باشد. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۷۴/۰۳/۸)

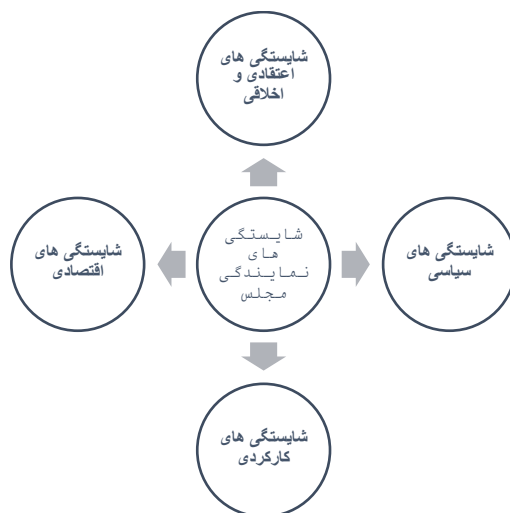
۵-۴-۴-شجاع بودن

یکی از مهم‌ترین شایستگی‌هایی که نمایندگان باید در منش خود از آن بهره‌مند باشند شجاعت است. نمایندگان شجاع باید بتوانند در مواقع بحرانی بهترین تصمیمات ممکن را برای کشور اتخاذ کنند. مقام معظم رهبری در این خصوص در بیانی می‌فرماید: آن کسی که به‌عنوان وکیل این ملت انقلابی و مؤمن و شجاع به مجلس می‌رود، باید انقلابی و مؤمن و شجاع باشد. اگر نگوییم شجاع‌ترین و مؤمن‌ترین و انقلابی‌ترین؛ لااقل در سطح این توده عظیم مردم که این گونه از خود درخشش نشان می‌دهند، باشد. ایشان در بیانی دیگر می‌فرمایند: دنبال آدم‌های مؤمن و شجاع

و انقلابی و کسانی که بتوانند قدرت این ملت را - که در سایه ارزش‌های انقلابی است - حفظ کنند، باشید. کسانی که وقتی قوانینی می‌گذارند و موضعی می‌گیرند و نطقی می‌کنند، همه در این جهت باشد. این‌طور آدمی، شایسته آن است که به‌عنوان وکیل این ملت، به مجلس شورای اسلامی برود؛ آن کسی که بفهمد امام چه می‌گفت، چه می‌خواست و چرا می‌خروشید (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خطبه‌های نماز عید فطر ۱۳۷۴/۱۲/۰۱). آیت‌الله خامنه‌ای در جایی دیگر می‌فرماید: نماینده مردم باید شجاع باشد. این ملت، ملت شجاع و آزاده‌ای است؛ ملتی است که تهدید قدرت‌های متکبر جهانی او را به عقب نمی‌نشانند؛ بنابراین نماینده او هم باید شجاع باشد و نترسد؛ شجاعت در مقابل دشمن، شجاعت در مقابل باطل، شجاعت در پذیرش حرف حق (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۱۱/۲۴).

۶- نتیجه‌گیری

مجلس شورای اسلامی یکی از مهم‌ترین ارکان نظام حکمرانی جمهوری اسلامی ایران محسوب شده و نمایندگان مجلس نیز محوری‌ترین نقش و اساسی‌ترین تأثیر را در کارآمدی این قوه برعهده دارند. امام راحل در طول زمامداری حکیمانانه‌اش همواره انتظار داشت که مجلس، به‌متابه کانون اقتدار نظام، در رأس امور بماند، برای استیفای حقوق اساسی خود و ملت اهتمام ورزد، و از هرگونه تعرض در امان باشد. تأکیدات مکرر بنیان‌گذار نهضت، حضرت امام خمینی (ره) در زمان حیات خویش و نیز مقام معظم رهبری، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نسبت به شایستگی‌های نمایندگان مجلس در پیشبرد انقلاب اسلامی، در پیش، هنگام و پس از برگزاری هر انتخابات، بیانگر اهتمام جدی رهبران نظام به این موضوع در همیشه دوران بوده است. در این پژوهش به ابعاد شایستگی نمایندگی مجلس شورای اسلامی از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی در چهار بُعد: شایستگی‌های اعتقادی و اخلاقی، شایستگی‌های سیاسی، شایستگی‌های اقتصادی و شایستگی‌های کارکردی پرداخته شد که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

مدل شایستگی های نمایندگی مجلس شورای اسلامی

جدول شماره (۲): ابعاد شایستگی های نمایندگی مجلس شورای اسلامی

ابعاد شایستگی های نمایندگی مجلس شورای اسلامی			
شایستگی های کاربردی	شایستگی های اقتصادی	شایستگی های سیاسی	شایستگی های اعتقادی و اخلاقی
کارآمد بودن	فساد ستیزی	عدم وابستگی و تمایل به شرق و غرب	متقی بودن
مجرب بودن	عدم وابستگی به مراکز ثروت	پایبندی به اتحاد و انسجام ملی	پایبندی به احکام و اخلاق اسلامی
اهتمام در قانون گذاری و پرتلاش بودن	ساده زیستی و پرهیز از اشرافی گری	بصیرت و بینش سیاسی	پاکدستی و امانت داری
شجاع بودن	اهل خدمت به مردم	حفظ عزت ملی و رفتار خودباورانه	پایبندی به انقلاب اسلامی
			پرهیز از رفاه زدگی و راحت طلبی
			دلسوز و حامی ضعفا

فهرست منابع

- قرآن کریم (۱۳۸۳)، ترجمه: حسین انصاریان، سازمان اوقاف و امور خیریه، قم، انتشارات اسوه.
- احمدی، علی اکبر؛ درویش، حسن؛ سبحانی فر، محمدجواد؛ فاضلی کبریا، حامد (۱۳۹۳). طراحی و تبیین الگوی مفهوم شایستگی منابع انسانی در نهج البلاغه با استفاده از تکنیک تحلیل مضمون و ISM. فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج. سال هفدهم. شماره ۶۲.
- امینی، عبدالحسین. (۱۳۵۴). الغدیر، ترجمه محمدباقر بهبودی، ج ۸، تهران: بنیاد بعثت.
- چیت ساز، احسان (۱۳۹۱). الگوی شایستگی مدیران فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور. تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت فرهنگی و اجتماعی، دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۰). پیام به مناسبت دومین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره)، در تاریخ ۱۳ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۱). بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران در تاریخ ۷ فروردین.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۱). بیانات در دیدار نمایندگان دوره ی چهارم مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۲۰ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۱). پیام به مناسبت افتتاح چهارمین دوره ی مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۷ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۴). بیانات در خطبه‌های نماز عید فطر، در تاریخ ۱ اسفند.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۴). بیانات در دیدار نمایندگان دوره ی پنجم مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۸ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۵). پیام به مناسبت افتتاح دوره ی پنجم مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۱۱ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۲). بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ی تهران، در تاریخ ۲۴ بهمن.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۲). بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم قم در آستانه سالروز قیام ۱۹ دی، در تاریخ ۱۸ دی.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۳). بیانات در دیدار نمایندگان هفتمین دوره ی مجلس شورای اسلامی، در تاریخ ۲۷ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۳). مصاحبه در پایان بازدید از پنجمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران، در تاریخ ۱۳ تیر.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۴). بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم قم، در تاریخ ۱۳ بهمن.

- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۷). بیانات در اولین دیدار با نمایندگان مجلس هشتم، در تاریخ ۲۱ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۷). پیام به مناسبت افتتاح مجلس هشتم، در تاریخ ۷ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۷). پیام به مناسبت افتتاح مجلس هفتم، در تاریخ ۶ خرداد.
- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۰). بیانات در دیدار تصویری نمایندگان مجلس، در تاریخ ۶ خرداد.
- دهقانان، حامد (۱۳۸۵). مدیریت بر مبنای شایستگی (ضرورت‌ها و راهکارها). مجله مجلس و راهبرد. دوره ۱۳، شماره ۵۳، ص ۱۱۷-۱۵۰.
- دیانتی، محمد؛ عرفانی، مریم (۱۳۸۸). شایستگی: مفاهیم و کاربردها. مجله تدبیر، شماره ۲۰۶.
- فیض، مهدی (۱۳۹۲). تاملی بر مفهوم شایستگی. مجله رشد آموزش متوسطه. دوره ۵، شماره ۳، ص ۱۱-۱۵.
- کاظمی، سید علی اصغر (۱۳۸۶). روش و بیش در سیاست، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، چاپ سوم.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۹ق). الکافی، مؤسسه آل‌البیت: قم.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۴ق). بحارالانوار، مؤسسه الوفا: بیروت.
- موسوی خمینی، روح‌الله (۱). صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).
- نصر اصفهانی، مهدی؛ نصر اصفهانی، علی (۱۳۸۹). شایسته‌سالاری در مدیریت جامعه با تأکید بر اندیشه‌های سیاسی امام علی ۷، معرفت سیاسی، ۲، ص ۱۴۱-۱۶۰.

منابع لاتین:

- Blašková, Martina, Rudolf Blaško, and Alžbeta Kucharčíková. "Competences and competence model of university teachers." *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 159 (2014): 457-467.
- Boyatzis, R., & Boyatzis, R. E. (2008). *Competencies in the 21st century*. Journal of management development.
- Dubois, D. D. (1993). *Competency-Based Performance Improvement: A Strategy for Organizational Change*. HRD Press, Inc., 22 Amherst Road, Amherst, MA 01002.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for "intelligence". *American psychologist*, 28(1), 1.
- Nessipbayeva, O. (2012). *The Competencies of the Modern Teacher*. Bulgarian Comparative Education Society.

